EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 15.11.2022
COM(2022) 642 final

POROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Poročilo o subvencijah za energijo za leto 2022

Poročilo Komisije o stanju energetske unije – subvencije za energijo v EU

1. Uvod in glavne ugotovitve

To je tretje letno poročilo o spremljanju napredka držav članic pri postopnem opuščanju subvencij za energijo, natančneje subvencij za fosilna goriva, v EU. Postopno opuščanje teh subvencij je zahteva, določena v uredbi o upravljanju energetske unije in podnebnih ukrepov[1]. To poročilo temelji na prejšnjih dveh poročilih[2] o subvencijah, priloženih poročiloma o stanju energetske unije, ki ju je Evropska komisija objavila leta 2020 oziroma 2021.

Prvi dve poročili sta v glavnem temeljili na neposrednem zbiranju podatkov od nacionalnih organov in sta razkrili nekaj pomembnih podatkovnih vrzeli v nacionalnih energetskih in podnebnih načrtih (NEPN) za leto 2020. Vendar bo vsakoletno zbiranje podatkov prispevalo k izboljšanju kakovosti podatkov v poročilih o napredku pri izvajanju nacionalnih energetskih in podnebnih načrtov, ki bodo pripravljena leta 2023.

Evropska unija si je zastavila cilj, da do leta 2030 zmanjša emisije toplogrednih plinov za vsaj 55 % v primerjavi z letom 1990 in da do leta 2050 postane podnebno nevtralna. To pomeni, da je treba prenehati subvencionirati fosilna goriva, ustvariti ugodne pogoje za energijsko učinkovitost in obnovljive vire energije ter pri energetskem prehodu upoštevati potrebe ranljivih odjemalcev.

Glasgowski podnebni pakt[3], objavljen novembra 2021, vključuje poziv k okrepitvi prizadevanj za postopno omejevanje nezmanjšane proizvodnje energije iz premoga in postopno opuščanje neučinkovitih subvencij za fosilna goriva ter k zagotovitvi ciljno usmerjene podpore najrevnejšim in najranljivejšim v skladu z nacionalnimi razmerami in priznanju potrebe po zagotavljanju podpore pri pravičnem prehodu[4].

Zaradi ruske vojaške agresije v Ukrajini so bili v Evropski uniji sprejeti novi kratkoročni politični ukrepi. V sporočilu o načrtu REPowerEU, objavljenem marca, in načrtu REPowerEU[5], objavljenem maja 2022, so bili v glavnem okrepljeni cilji glede prehoda na čisto energijo, določeni v evropskem zelenem dogovoru in podnebnih pravilih EU. Vendar bodo verjetno v prihodnje zaradi postopnega opuščanja fosilnih goriv pomembnejše spremembe na področju subvencij za energijo iz fosilnih goriv. Začasen učinek bodo imeli tudi nacionalni ukrepi za ponovno vzpostavitev proizvodnje električne energije iz premoga in nafte.

Junija 2021 je bila sprejeta tudi delegirana uredba Komisije o taksonomiji za trajnostno financiranje[6]. V njej so bila določena tehnična merila za pregled za določitev pogojev, pod katerimi se šteje, da določena gospodarska dejavnost bistveno prispeva k blažitvi podnebnih sprememb oziroma prilagajanju podnebnim spremembam in da zadevna gospodarska

[1] Člen 35, točka (n), uredbe o upravljanju energetske unije (Uredba (EU) 2018/1999) (v nadaljnjem besedilu: uredba o upravljanju).
[2] https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/annex_to_the_state_of_the_energy_union_report_on_energy_subsidies_in_the_eu.pdf (v nadaljnjem besedilu: prejšnji študiji Komisije o subvencijah (2020 in 2021).
[3] https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma2021_10_add1_adv.pdf
[4] Poleg tega je v Priporočilu Sveta o zagotavljanju pravičnega prehoda na podnebno nevtralnost (2022/C 243/04) poudarjeno, da bi bilo treba „[s]estavo sistemov davčnih ugodnosti in sistemov socialne zaščite [...] pregledati glede na posebne potrebe, ki izhajajo iz zelenega prehoda, ob upoštevanju načela ‚onesnaževalec plača' in potrebe, da spremljajoče politike ne uvajajo subvencij za porabo fosilnih goriv, ne omejujejo potrošnikov na določeno tehnologijo ter ne zmanjšujejo spodbud za prenovo stavb, zamenjavo sistemov toplotne energije in na splošno ukrepov za energijsko učinkovitost".
[5] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/IP_22_3131
[6] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2139&from=SL

dejavnost ne škoduje bistveno kateremu od drugih okoljskih ciljev EU. Navedena uredba je bila dopolnjena z dodatno delegirano uredbo, ki je bila sprejeta marca 2022[7] in zajema številne gospodarske dejavnosti v nekaterih energetskih sektorjih, povezane z zemeljskim plinom in jedrsko energijo.

Komisija je za pripravo tega poročila izvedla študijo[8], da bi zbrala podatke od držav članic ter razširila in/ali popravila prejšnje nabore podatkov, ki so vsebovali nepopolne rezultate iz let 2020 in 2021[9]. Ob zaključku študije Komisije (julija 2022) podatki za leto 2021 niso bili popolni in so bile v zvezi z njimi zato uporabljene precejšnje ocene. Številke iz tega poročila, ki se nanašajo na leto 2021, je treba torej obravnavati previdno[10]. Za zagotovitev kakovosti podatkov so bile države članice pozvane, naj v zvezi z novo podatkovno zbirko opravijo navzkrižno preverjanje. V okviru študije Komisije je bil izveden tudi začetni pregled tega, kako so subvencije za energijo povezane z merili glede taksonomije.

Rezultati navedene študije potrjujejo, da je znesek subvencij za energijo iz fosilnih goriv, porabljen v zadnjih letih, precejšen, čeprav se nekoliko zmanjšuje. To pomeni, da si morajo EU in njene države članice bolj prizadevati za izpolnitev mednarodnih zavez glede subvencij za fosilna goriva in doseganje podnebne nevtralnosti do leta 2050. Leta 2020 je skupna vrednost subvencij za energijo v EU znašala 173 milijard EUR, pri čemer se je med letoma 2015 in 2020 zvišala za 7 % oziroma 14 milijard EUR. Subvencije za obnovljive vire energije so se zvišale za 15 % in leta 2020 znašale 81 milijard EUR, subvencije za energijsko učinkovitost pa so se v istem obdobju (2015–2020) zvišale za 20 % (15 milijard EUR leta 2020), kar je ugoden trend, ki bo EU pomagal pri doseganju njenih ciljev za prehod na čisto energijo.

Leta 2021 se je skupna vrednost subvencij za vse vrste energije (energijo iz fosilnih goriv, jedrsko energijo in energijo iz obnovljivih virov) še naprej povečevala. Razlog za to je bilo vse večje povpraševanje po energiji v okviru nadaljnjega gospodarskega okrevanja po letu 2020, ki so ga zaznamovale omejitve, povezane s pandemijo COVID-19. Kot kažejo podatki za leto 2021, ki temeljijo na ocenah, se je skupna vrednost subvencij za energijo leta 2021 v primerjavi z letom 2020 zvišala za 11 milijard EUR in znašala 184 milijard EUR. Od teh subvencij za energijo so subvencije, povezane s povpraševanjem po energiji[11], leta 2021 znašale 65 milijard EUR, kar je približno 8 milijard EUR (14 %) več kot leta 2020, subvencije za energijsko učinkovitost pa 19 milijard EUR, kar je približno 3 milijarde EUR (29 %) več kot leta 2020. Subvencije za obnovljive vire energije so se leta 2021 v primerjavi s prejšnjim letom znižale za skoraj 3 milijarde EUR (3,5 %) (in znašale 78 milijard EUR), in sicer zaradi zvišanja veleprodajnih cen električne energije, ki je pomenilo nižje odkupne premije.

---

[7] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R1214&from=SL

[8] *Study on energy subsidies and other government interventions in the EU* (Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v EU) – izdaja iz leta 2022 (v nadaljnjem besedilu: študija Komisije), https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/34a55767-55a1-11ed-92ed-01aa75ed71a1.

[9] Zaradi ponovne ocene popisa subvencij za prejšnja leta in spremembe denarne osnove (v tem poročilu „izraženo v eurih za leto 2021“) se lahko skupni zneski v diagramih v tem poročilu razlikujejo od zadnjega poročila o subvencijah za energijo, objavljenega leta 2021 ali prej.

[10] Pri nekaterih postavkah subvencij so bile vrednosti za leto 2021 ocenjene na podlagi vrednosti za leto 2020, če vrednosti za leto 2021 niso bile na voljo. V večini primerov so v tem poročilu navedeni podatki za leto 2021. Če pa so za analizo dovolj zanesljivi le podatki za leto 2020, se ti štejejo za najnovejši razpoložljiv nabor podatkov.

[11] Subvencije, povezane s povpraševanjem po energiji, spodbujajo porabo energije v različnih gospodarskih sektorjih, na primer z: (i) znižanjem ali vračilom davkov na porabo energije, (ii) reguliranimi cenami v nekaterih sektorjih in (iii) neposrednimi plačili, katerih cilj je stroškovno razbremeniti odjemalce energije. Nekatere subvencije, povezane s povpraševanjem po energiji, nimajo samo gospodarskih, temveč tudi družbene posledice. V času visokih cen energije je treba pri političnih odločitvah o subvencijah upoštevati zlasti ranljive odjemalce.

Subvencije za fosilna goriva, ki so leta 2020 znašale 50 milijard EUR, so se med letoma 2015 in 2020 znižale za 1,5 % (ali za 0,7 milijarde EUR), in sicer zaradi: (i) zmanjšanja subvencij, ki niso povezane s specifičnim gorivom (za 1,4 milijarde EUR), (ii) zmanjšanja subvencij za premog (za 0,9 milijarde EUR), (iii) povečanja subvencij za plin (za 0,5 milijarde EUR) ter (iv) povečanja subvencij za nafto in naftne proizvode (za 1,2 milijarde EUR). Subvencije za fosilna goriva so se v tem obdobju v večini držav članic znižale. V nekaj državah, kot so Belgija, Bolgarija, Finska, Francija, Nizozemska, Poljska in Slovaška, pa so se subvencije za fosilna goriva med letoma 2015 in 2020 znatno zvišale. Na ravni EU je delež BDP, ki ga predstavljajo subvencije za fosilna goriva, med letoma 2015 in 2020 ostal praktično nespremenjen.

V prometnem sektorju so se subvencije za fosilna goriva (predvsem za naftne proizvode) med letoma 2015 in 2019 močno zvišale (za 29 % ali 3,1 milijarde EUR), leta 2020 pa ponovno znižale za 3 milijarde EUR. Leta 2021 je vrednost subvencij za fosilna goriva tudi ob povečanju obsega prometnih dejavnosti po odpravi omejitev, povezanih s pandemijo COVID-19, v primerjavi z letom 2020 na splošno ostala stabilna, saj so se subvencije za fosilna goriva znižale v drugih gospodarskih sektorjih, na primer v energetskem sektorju.

Tudi subvencije za fosilna goriva v kmetijstvu so se med letoma 2015 in 2020 zvišale (za 13 % ali 0,7 milijarde EUR), v veliki večini v obliki podpore v zvezi s porabo goriva (npr. v obliki znižanja ali oprostitve davkov na gorivo).

Subvencije za fosilna goriva za gospodinjstva, zlasti za porabo kurilnega olja in zemeljskega plina, so se v istem obdobju zvišale za 15 % (0,4 milijarde EUR). Leta 2021 so se subvencije za fosilna goriva za gospodinjstva v primerjavi z letom 2020 še naprej višale.

Subvencije za zemeljski plin so se med letoma 2015 in 2020 zvišale za 6 % (0,5 milijarde EUR) in predstavljale približno 19 % subvencij za fosilna goriva, leta 2021 pa so se v primerjavi z letom 2020 po ocenah zvišale še za 0,7 milijarde EUR (+10 %). Subvencije za premog in lignit, ki predstavljajo 18 % vseh subvencij za fosilna goriva, so se med letoma 2015 in 2020 v EU znižale za 9 % (0,9 milijarde EUR), vendar se leta 2021 po ocenah ponovno povečale za 6 % (0,6 milijarde EUR).

V prihodnjih letih se utegnejo subvencije za premog v energetskem sektorju zvišati, saj se bo verjetno povečala raba premoga. Zaradi predvidene manjše rabe plina v srednjeročnem in dolgoročnem obdobju se bodo subvencije za plin v prihodnosti znižale, čeprav se utegnejo zaradi sedanjih visokih cene plina kratkoročno zvišati. Subvencije za jedrsko energijo v obliki nadomestil za predčasno zaprtje in predčasno razgradnjo jedrskih objektov (predvsem v Nemčiji in Franciji) so se leta 2021 zaradi načrtovanih zaprtij še zvišale. Subvencije za obnovljive vire energije bodo močno odvisne od veleprodajnih cen energije, vendar je mogoče pričakovati, da bodo višje cene pomenile nižje subvencije v obliki odkupnih premij ali pogodb na razliko[12].

2. Subvencije za energijo in fosilna goriva v EU

2.1 Subvencije za energijo v EU

[12] Več informacij o pojmih, opredelitvah, namenih, sektorjih, instrumentih, vrstah goriva itd. je na voljo v Prilogi 5 k študiji Komisije.

Subvencije so v tem poročilu opredeljene v skladu z metodologijo, ki jo je določila Svetovna trgovinska organizacija (STO)[13] in je bila uporabljena v podporni študiji Komisije[14] in prejšnjih dveh poročilih o subvencijah za energijo (za leto 2020 oziroma 2021). V skladu z navedeno metodologijo se subvencije uvrščajo v štiri kategorije: (i) vladni ukrepi, ki vključujejo neposreden prenos sredstev, (ii) vladni prihodki, ki se jim vlada sicer odpove (jih ne izterja), (iii) blago in storitve, ki jih zagotavljajo vlade, ali blago, ki ga kupujejo vlade, ter (iv) subvencioniranje cen in dohodkovna podpora.

V tem poročilu so subvencije za energijo obravnavane tudi z različnih vidikov, na primer: (i) glede na cilj, katerega doseganje spodbujajo (proizvodnja, poraba/povpraševanje, infrastruktura ali energijska učinkovitost), (ii) glede na vrsto goriva (fosilna goriva, obnovljivi viri energije, jedrska energija), (iii) glede na gospodarski sektor (energetski sektor, promet, industrija, kmetijstvo[15], stanovanjski sektor, storitve itd.) ali (iv) glede na vrsto instrumenta, ki se uporablja za subvencioniranje (davčne olajšave, nepovratna sredstva, subvencioniranje cen, dohodkovna podpora itd.).

Kar zadeva spremembe na področju subvencij za energijo v EU, je skupna finančna podpora v letu 2020 znašala 173 milijard EUR, kar je 7 % (14 milijard EUR) več kot leta 2015. Subvencije za proizvodnjo energije so se v istem obdobju zvišale za 11 % (9 milijard EUR), predvsem zaradi subvencij za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (ki so leta 2020 znašale 81 milijard EUR), medtem ko so se subvencije za ukrepe za energijsko učinkovitost v navedenem obdobju zvišale za 20 % (2,5 milijarde EUR; leta 2020 so znašale 15 milijard EUR).

Izboljšanje pandemičnih razmer in trajna omilitev zajezitvenih ukrepov v letu 2021 sta gospodarstvu EU omogočila, da si opomore. V navedenem letu je gospodarstvo EU okrevalo hitreje, kot je bilo sprva predvideno, kar je privedlo tudi do večje porabe energije in višjih subvencij za energente. Iz podatkov, ki temeljijo na ocenah, je razvidno, da so se subvencije za energijo v EU leta 2021 zvišale na 184 milijard EUR (kar je 12 milijard EUR ali 7 % več kot leta 2020). Subvencije, povezane s povpraševanjem po energiji[16], so se leta 2021 v primerjavi z letom 2020 zvišale za 14 % (8 milijard EUR), predvsem zaradi večje porabe energije v okviru gospodarskega okrevanja. To je pokazalo, da je bilo znižanje subvencij, povezanih s povpraševanjem po energiji, v letu 2020 le začasno. Učinek ukrepov, ki so jih države članice začele izvajati v drugi polovici leta 2021, da bi – četudi le začasno – podprle podjetja in javnost v razmerah visokih cen energije, se že zdaj kaže v zvišanju subvencij, povezanih s povpraševanjem po energiji. Vendar bo natančne podatke mogoče količinsko opredeliti šele v naslednjem poročilu o subvencijah za energijo.

Subvencije za ukrepe za energijsko učinkovitost so se po začasnem znižanju v letu 2020 v letu 2021 ponovno zvišale in znašale 19 milijard EUR. To je pomenilo 54 % (6,5 milijarde EUR) več kot leta 2015. Poleg tega se je ocenjeni znesek subvencij za prestrukturiranje industrije leta 2021 zvišal na 4,6 milijarde EUR (v vsakem od prejšnjih dveh

[13] Sporazum Svetovne trgovinske organizacije (STO) o subvencijah in izravnalnih ukrepih, https://www.wto.org/english/tratop_e/scm_e/scm_e.htm.

[14] Več informacij o metodologiji v zvezi s subvencijami za energijo je na voljo v študiji Komisije.

[15] V tem poročilu kmetijski sektor vključuje tudi subvencije v ribištvu.

[16] Subvencije, povezane s povpraševanjem po energiji, spodbujajo porabo energije v različnih gospodarskih sektorjih, na primer z: (i) znižanjem ali vračilom davkov na porabo energije, (ii) reguliranimi cenami v nekaterih sektorjih in (iii) neposrednimi plačili, katerih cilj je stroškovno razbremeniti odjemalce energije. Nekatere subvencije, povezane s povpraševanjem po energiji, nimajo samo gospodarskih, temveč tudi družbene posledice. V času visokih cen energije je treba pri političnih odločitvah o subvencijah upoštevati zlasti ranljive odjemalce.

let je znašal 2,3–2,4 milijarde EUR), predvsem zaradi večje finančne podpore, namenjene zaprtju rudnikov premoga in lignita, ter povezanih ukrepov gospodarske preobrazbe. Vendar so se subvencije za proizvodnjo energije znižale za 5 % (5 milijard EUR), saj so se zaradi višjih veleprodajnih cen na trgu električne energije bistveno znižale subvencije za obnovljive vire energije (predvsem sončno energijo), kar je vplivalo na sheme podpore, ki temeljijo na odkupnih premijah in pogodbah za razliko.

Slika 1 – Subvencije za energijo v EU po namenu

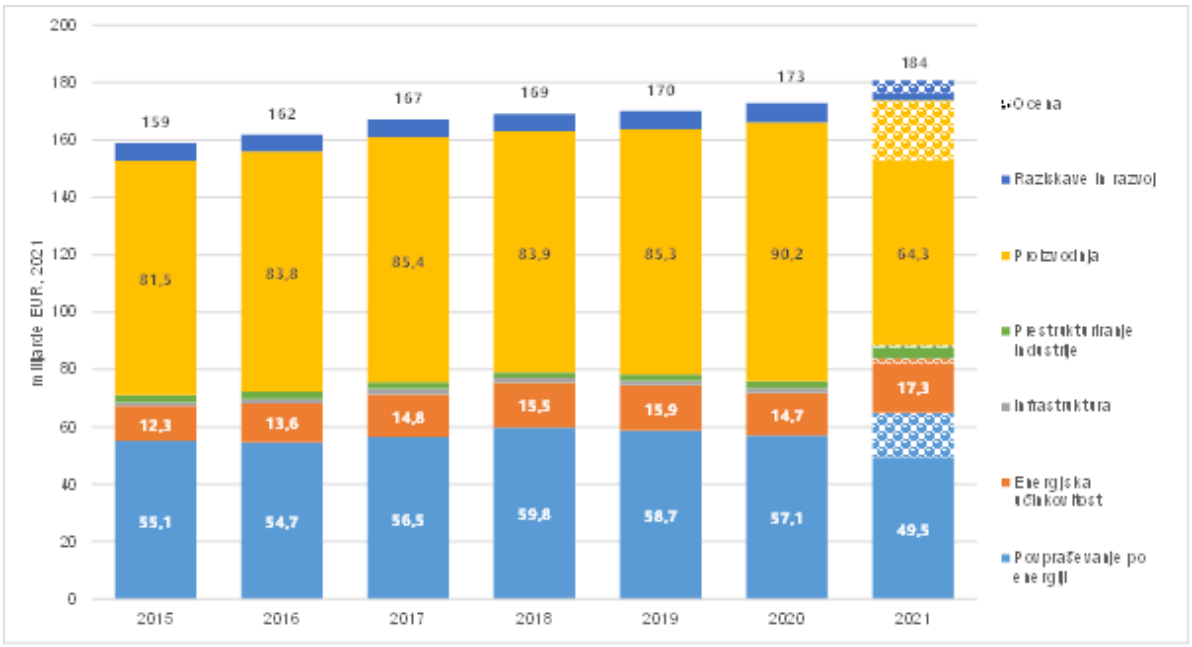

Vir: Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v Evropski uniji – izdaja iz leta 2022. V tem dokumentu deli stolpcev s krogci pomenijo, da zadevni podatki za leto 2021 temeljijo na ocenah, vsako kategorijo pa je treba razlagati tako, da se polnim delom stolpca (dejanski podatki) dodajo deli stolpca s krogci (ocene) za primerjavo s prejšnjimi leti.

Za primerjavo med državami članicami EU se lahko kot kazalnik intenzivnosti subvencioniranja energije v gospodarstvu uporabijo njihove subvencije za energijo, izražene kot delež BDP. Absolutne vrednosti subvencij so namreč odvisne tudi od velikosti gospodarstva posamezne države. Leta 2020 so se subvencije za energijo, izražene kot delež BDP, med državami članicami precej razlikovale in znašale od 2,9 % BDP v Latviji do le 0,3 % BDP v Luksemburgu. Delež BDP, ki ga predstavljajo subvencije za energijo, je v letu 2020 v EU v povprečju znašal 1,2 %, kar kaže na visoko stopnjo stabilnosti v obdobju 2015–2020 v EU na splošno, pa tudi v večini držav članic.

Analiza kaže tudi, da se subvencije v različnih državah uporabljajo za podporo različnih politik in ukrepov ter da te različne politike in ukrepi različno vplivajo na cilje glede prehoda EU na čisto energijo. Latvija je na primer leta 2020 porabila 2 % BDP za subvencije, namenjene izvajanju ukrepov za energijsko učinkovitost[17], (in 0,4 % BDP za subvencije za fosilna goriva in obnovljive vire energije), medtem ko so Nemčija, Italija in Grčija porabile približno 1 % BDP za subvencioniranje obnovljivih virov energije. Nemčija in Italija sta za subvencije za fosilna goriva porabili 0,4 % oziroma 0,3 % BDP.

[17] Ti ukrepi so bili večinoma povezani s programi Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) za obdobje 2014–2020, katerih cilj je bil prehod na nizkoogljične rešitve v vseh gospodarskih sektorjih. Po predhodnih podatkih so se leta 2021 ti ukrepi v okviru ESRR zaključili, zaradi česar se je skupni znesek subvencij znižal.

Poleg tega druge države še vedno več sredstev namenjajo fosilnim gorivom[18] kot ukrepom za spodbujanje prehoda na čisto energijo. Ciper je leta 2020 za subvencioniranje fosilnih goriv porabil približno 1,3 % BDP (in le 0,2 % za subvencije za obnovljive vire energije), Grčija in Belgija pa približno 1 %, kar ne spodbuja prehoda na čisto energijo. Slednji dve državi sta obnovljivim virom energije sicer namenili 0,9 % oziroma 0,5 % svojega BDP. Leta 2021 so subvencije za energijo, izražene kot odstotek BDP, v večini držav članic EU ostale nespremenjene (ali pa so se v primerjavi z letom 2020 nekoliko znižale).

Slika 2 – Subvencije za različne vire energije, izražene kot delež BDP v letih 2015 in 2020 ter v milijardah EUR v letu 2020

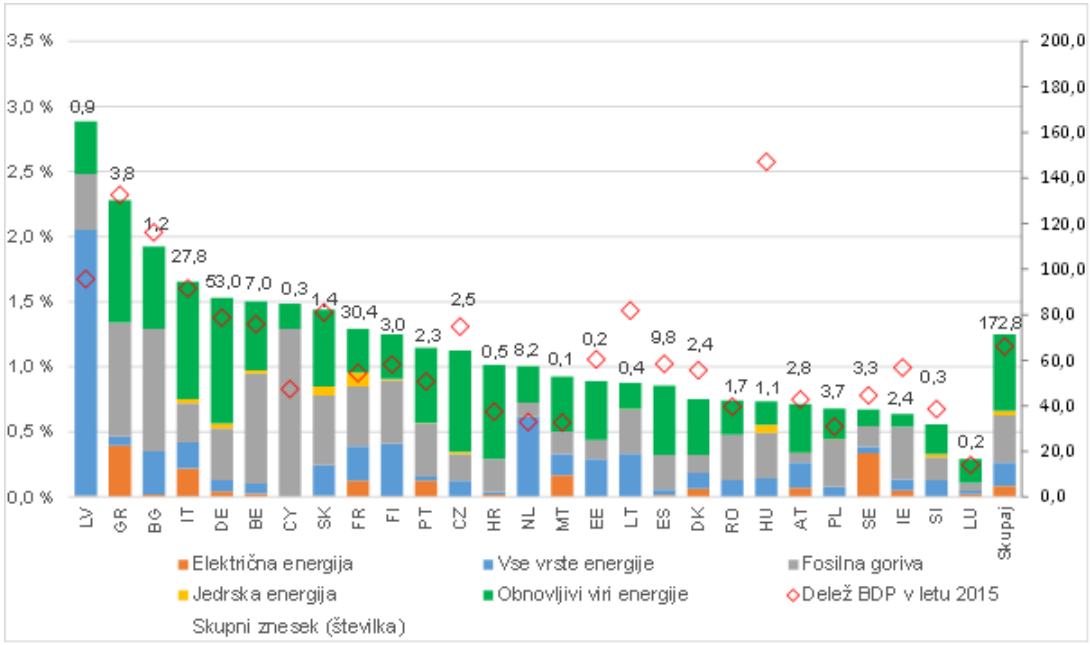

Vir: Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v Evropski uniji – izdaja iz leta 2022. Kategorija „Električna energija“ se nanaša na splošno podporo za električno energijo, ki ni povezana s specifično tehnologijo, kategorija „Vse vrste energije“ pa vključuje subvencije, ki jih ni mogoče neposredno pripisati nosilcem energije ali gorivom (npr. ukrepi za energijsko učinkovitost in spodbude za povpraševanje po energiji/porabo energije, ne glede na nosilec energije, nepovratna sredstva za naložbe ter posebni izdatki za raziskave in razvoj). Več podrobnosti je na voljo v študiji Komisije.

Subvencije za **obnovljive vire energije**, katerih vrednost v zadnjih letih predstavlja približno 44 % skupne vrednosti subvencij za energijo, so se leta 2020 v primerjavi z letom 2019 zvišale za 7 % (5,5 milijarde EUR). Številke, ki temeljijo na ocenah, sicer kažejo, da so se te subvencije leta 2021 znižale za 3 % (2,8 milijarde EUR), na kar so vplivale višje veleprodajne cene energije in posledično nižje odkupne premije oziroma vrednosti pogodb na razliko. Po drugi strani so se subvencije za fosilna goriva, katerih vrednost je v zadnjih letih predstavljala 31 % skupne vrednosti subvencij za energijo, leta 2020 znižale za 5,5 % (2,9 milijarde EUR), leta 2021 pa se praktično niso spremenile. Leta 2021 se skupna vrednost subvencij za fosilna goriva kljub normalizaciji porabe goriva v prometu ni povečala kot v drugih sektorjih, na primer v energetskem sektorju. Nasprotno, subvencije za fosilna goriva v prometu so se znižale.

[18] Na splošno je večina subvencij za fosilna goriva še vedno namenjena spodbujanju porabe in/ali proizvodnje energije iz teh goriv, medtem ko je delež subvencij, namenjenih zmanjševanju odvisnosti od fosilnih goriv, minimalen.

Subvencije za **električno energijo**[19] so se med letoma 2015 in 2020 nekoliko znižale, subvencije za vse vrste energije (več virov energije ali ukrepe, ki jih ni mogoče neposredno pripisati energentom) pa so se z 20 milijard EUR zvišale na 26 milijard EUR (za 30 %). Leta 2021 so se zvišale tako subvencije za električno energijo kot subvencije za vse vrste energije, kar nakazuje na zvišanje davčnih izdatkov za energente, ki jih ni mogoče pripisati določenemu nosilcu (v zvezi s podporo povpraševanju po energiji).

Subvencije za **jedrsko energijo** so bile od leta 2015 več let stabilne (v povprečju so znašale 4,2 milijarde EUR), v letih 2019 in 2020 pa so se zvišale na skoraj 5 milijard EUR. Leta 2021 so se dodatno zvišale in znašale 7,2 milijarde EUR, vendar je njihova vrednost tudi po tem zvišanju še vedno predstavljala le 4 % skupne vrednosti subvencij za energijo v EU. To zvišanje je bilo v glavnem povezano s finančnimi instrumenti, v okviru katerih so bila zagotovljena nadomestila za predčasno zaprtje in razgradnjo jedrskih objektov, predvsem v Nemčiji in Franciji. Sheme nadomestil večinoma temeljijo na plačilu za električno energijo, ki ne bo proizvedena (zaradi predčasnega zaprtja), ali za nasedle naložbe[20]. V Nemčiji so bila novembra 2021 izplačana nadomestila v višini 2,4 milijarde EUR, kar je bistveno vplivalo na skupni znesek subvencij za jedrsko energijo v Evropi.

Slika 3 – Subvencije za energijo v EU po vrsti goriva

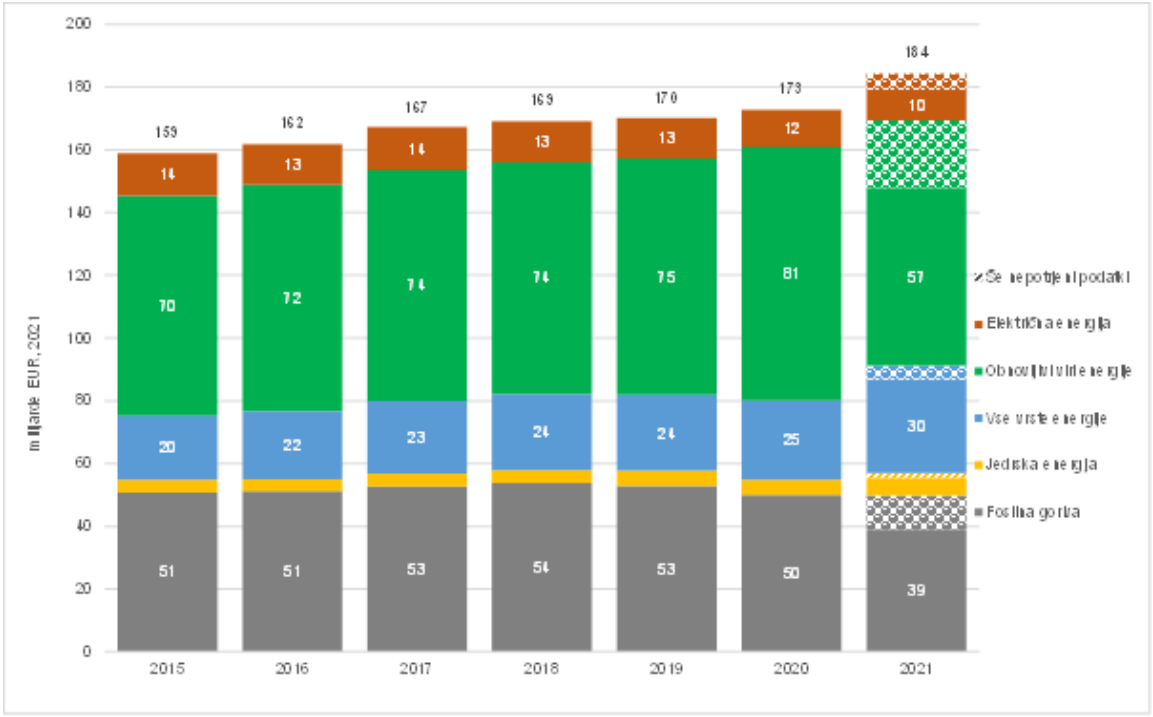

Vir: Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v Evropski uniji – izdaja iz leta 2022. Kategorija „Vse vrste energije“ vključuje subvencije, ki jih ni mogoče neposredno pripisati nosilcem energije ali gorivom (npr. ukrepi za energijsko učinkovitost, ki predstavljajo približno 55 % subvencij za vse vrste energije v letu 2021, in spodbude za povpraševanje po energiji/porabo energije ne glede na nosilec energije, nepovratna sredstva za naložbe ter posebni izdatki za raziskave in razvoj).

Delež subvencij za energijo, ki jih je bilo mogoče neposredno povezati z **energetskim sektorjem**[21] (tj. sektorjem proizvodnje električne energije, premogovniki ter naftnimi in

[19] Zneski subvencij za porabo električne energije so bili na podlagi nacionalnih energetskih bilanc prerazporejeni v skladu z viri proizvodnje energije (npr. fosilna goriva, jedrska energija, obnovljivi viri energije).
[20] Nasedle naložbe so naložbe, ki so jih prizadeli nepredvideni ali prezgodnji odpisi, devalvacije ali konverzija v obveznosti.
[21] Več informacij o opredelitvah, namenih, sektorjih, instrumentih, vrstah goriva itd. je na voljo v Prilogi 5 k študiji Komisije.

plinskimi družbami), je v letih 2019 in 2020 znašal približno 56–58 %, leta 2021 pa se je zmanjšal na 54 %. Delež subvencij za energijo, izplačanih gospodinjstvom, se je v istem obdobju povečeval in dosegel približno 12–13 %; njihov delež v industriji je znašal dobrih 10 %, v prometnem sektorju pa slabih 10 %. Med letoma 2015 in 2020 so se subvencije v energetskem sektorju zvišale za skoraj 10 milijard EUR (10 %), v istem obdobju pa so se zvišale tudi subvencije za energijo, ki niso povezane s specifičnim sektorjem, in sicer za 2,7 milijarde EUR. Hkrati so se subvencije za energijo v komercialnem sektorju znižale za 1 milijardo EUR.

V letu 2021 so se subvencije za energijo, izplačane gospodinjstvom, v primerjavi z letom 2020 po ocenah zvišale za 5 milijard EUR (26 %), saj so vlade zaradi visokih cen energije gospodinjstvom zagotovile večjo finančno podporo. V industrijskem sektorju so se subvencije za energijo zvišale za 1,7 milijarde EUR (8 %), v energetskem sektorju pa znižale za 2,1 milijarde EUR (2 %).

Slika 4 – Subvencije za energijo v EU po gospodarskih sektorjih

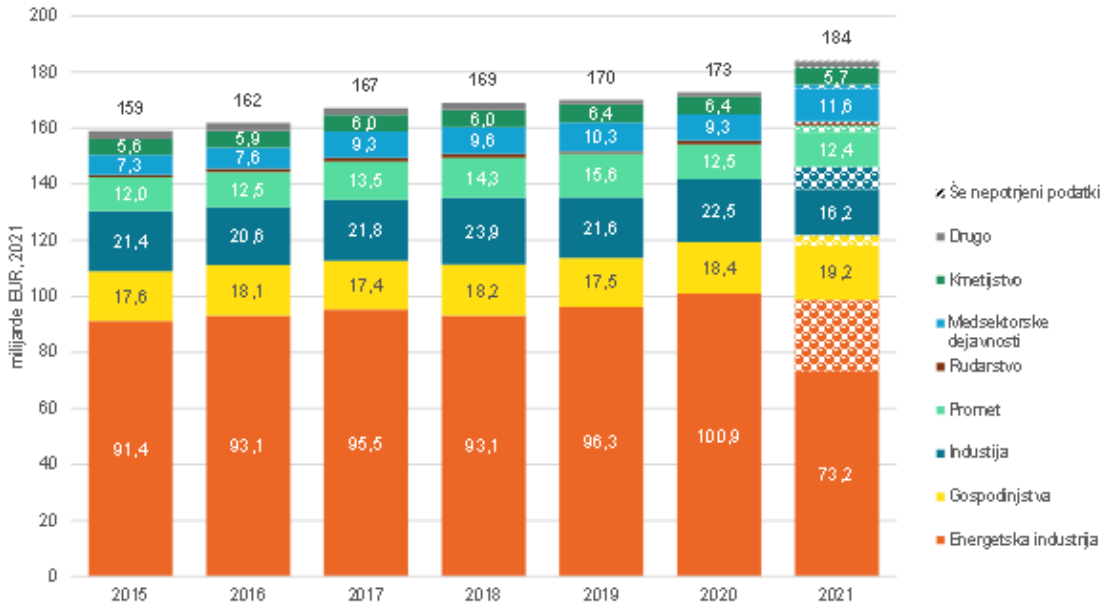

Vir: Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v Evropski uniji – izdaja iz leta 2022.

Večina (približno 90 %) **subvencij za obnovljive vire energije** v EU (ki so leta 2020 znašale 81 milijard EUR) je bila izplačana v energetskem sektorju. Približno 38 % subvencij za obnovljive vire energije, dodeljenih leta 2020, je mogoče povezati s sončno energijo, 27 % je bilo namenjenih proizvodnji vetrne energije, 22 % pa biomasi. Hidroenergiji, geotermalni energiji in drugim obnovljivim virom energije je bil torej namenjen le majhen delež (13 %). Leta 2021 se je delež subvencij za obnovljive vire energije, povezanih s sončno energijo, znižal na 34 %, deleža za vetrno energijo in biomaso pa sta znašala približno 24 %.

Najpomembnejši **instrumenti za subvencioniranje energije iz obnovljivih virov** v državah članicah EU so subvencije v zvezi z zagotovljenimi odkupnimi cenami[22] (ki so leta 2020 znašale 54 milijard EUR oziroma predstavljale 67 % skupne vrednosti subvencij za obnovljive vire energije). Te zagotovljene odkupne cene temeljijo na subvencijah, ki izhajajo iz dolgoročnih pogodb, večinoma sklenjenih pred več kot desetletjem, saj se v novejših

[22] Več informacij o pojmih in vlogi različnih instrumentov je na voljo v študiji Komisije.

pogodbah zagotovljene odkupne cene ne uporabljajo več, razen v primeru nekaterih malih proizvajalcev. Zneski za odkupne premije in kvote za obnovljive vire energije s certifikati za trgovanje so bili v letu 2020 nižji (za 8 milijard EUR ali 10 % oziroma 7 milijard EUR ali 8 %). K skupnemu znesku subvencij za obnovljive vire energije so prispevali tudi instrumenti davčnih olajšav (predvsem v obliki znižanj in oprostitev davkov) v višini približno 6 milijard EUR (7 %).

Subvencije za energijsko učinkovitost v EU so se med letoma 2015 in 2019 zvišale, leta 2020 pa se nekoliko znižale (za 6 % ali 1 milijardo EUR) in znašale 15 milijard EUR, pri čemer so bile v primerjavi z letom 2015 še vedno višje za skoraj 20 %. Leta 2021 so se subvencije za energijsko učinkovitost ponovno zvišale (za 29 % v primerjavi z letom 2020) in po ocenah znašale 19 milijard EUR, pri čemer so se zvišale zlasti subvencije za gospodinjstva (za 1,3 milijarde EUR) in industrijo (za 0,5 milijarde EUR). Visoka je bila zlasti vrednost nepovratnih sredstev, ki je v letih 2020 in 2021 predstavljala 39 % skupne vrednosti subvencij za energijsko učinkovitost. Naslednje najobsežnejše kategorije subvencij za energijsko učinkovitost so bili davčni izdatki (30 %), ugodna posojila (18 %) in obveznosti glede energijske učinkovitosti (13 %). Leta 2021 so številne države članice EU začele izvajati načrte za okrevanje[23], ki so postali pomemben vir naložb v energijsko učinkovitost. Podpora za energijsko učinkovitost se je med letoma 2020 in 2021 povečala zlasti po zaslugi gradbenega sektorja.

Zvišanje subvencij za energijsko učinkovitost je skladno z načelom energetske politike EU „energijska učinkovitost na prvem mestu“, te subvencije pa so prispevale tudi k zmanjšanju energijske intenzivnosti gospodarstva EU. Med gospodarsko recesijo je bila rast BDP EU leta 2020 v primerjavi z letom 2015 le 2,6-odstotna, čeprav se je poraba končne energije v EU v zadevnem petletnem obdobju zmanjšala za 5 %, kar pomeni, da se je energetska intenzivnost gospodarstva EU v tem času zmanjšala za 7,4 %. BDP v EU se je leta 2021 sicer povečal za 5,3 %, vendar je malo verjetno, da se je trend zmanjševanja energetske intenzivnosti obrnil. Nadaljnje opuščanje subvencij, ki spodbujajo porabo energije, in prehajanje na subvencioniranje ukrepov za energijsko učinkovitost bi lahko pripomogla k ohranitvi tega trenda zmanjševanja.

[23] Nacionalni načrti za okrevanje in odpornost so bili pripravljeni in sprejeti leta 2021. Njihov učinek se bo najbrž pokazal šele v prihodnjih letih. Poleg izdatkov za energijsko učinkovitost so v načrtih za okrevanje in odpornost določeni znatni zneski za druge namene, na primer za obnovljive vire energije.

Slika 5 – Subvencije za energijsko učinkovitost v EU

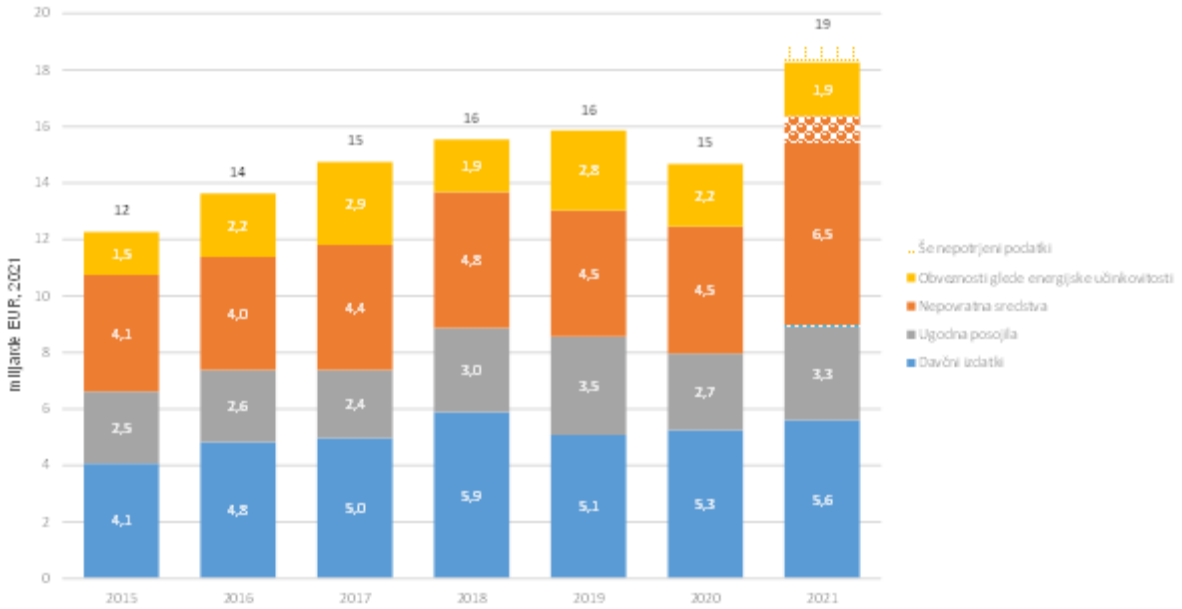

Vir: Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v Evropski uniji – izdaja iz leta 2022.

Kar zadeva druge sektorje, so **gospodinjstva** leta 2020 prejela približno 11 % skupne vrednosti subvencij za energijo, dodeljenih vsem gospodarskim sektorjem. Več kot polovice subvencij za gospodinjstva ni bilo mogoče neposredno pripisati nosilcem energije (npr. subvencije za ukrepe za energijsko učinkovitost). Znaten delež (26 % oziroma 17 %) je predstavljala tudi podpora pri porabi električne energije oziroma fosilnih goriv (npr. kurilnega olja, plina, premoga)[24]. Kar zadeva industrijo, je bilo mogoče večino subvencij neposredno pripisati električni energiji, plinu, naftnim proizvodom in obnovljivim virom energije, v prometnem sektorju pa so bile subvencije večinoma povezane z naftnimi proizvodi.

Raven **regulacije** maloprodajnih **cen** (jamstev v zvezi z maloprodajnimi cenami) se je med letoma 2015 in 2020 zmanjšala. Vendar so se leta 2021 stroški teh jamstev v primerjavi z letom 2020 z le 1,8 milijarde EUR zvišali na več kot 5 milijard EUR, verjetno zaradi vse višjih cen energije in posledičnega izdatnejšega subvencioniranja cen energije v podporo gospodinjstvom in industriji. Zneski podpore za proizvajalce (jamstva za cene proizvajalcev, kot so pogodbe o nakupu, jamstva za stroške goriva itd.) so se v zadnjih nekaj letih v EU gibali od 4 do 5 milijard EUR.

Subvencije za plačila zmogljivosti so bile v obdobju 2015–2020 zelo stabilne, saj so v povprečju znašale približno 2,1 milijarde EUR, v letu 2021 pa so se po ocenah zvišale na 2,6 milijarde EUR. V okviru mehanizmov za zmogljivost se je v tem obdobju večinoma plačevala proizvodnja električne energije iz fosilnih goriv.

Subvencije za **vodik** so se v zadnjih letih močno zvišale ter se med letoma 2015 in 2021 z 195 milijonov EUR zvišale na 329 milijonov EUR. Leta 2021 je dve tretjini teh subvencij predstavljala podpora za izdatke za raziskave in razvoj, preostanek pa so večinoma

[24] Predvsem v obliki nižje stopnje DDV. Posebne oblike finančne podpore ranljivim gospodinjstvom je treba obravnavati previdno, saj presegajo vidike, ki so povezani izključno s trgom energije. Vendar so v sedanjem poročilu o subvencijah in osnovni študiji na voljo le podatki, ki se nanašajo na gospodinjstva kot celoto, globlja socialno-ekonomska razčlemba (npr. glede na višino dohodka, starost, sestavo gospodinjstva itd.) pa ni na voljo.

predstavljali neposredni prenosi[25]. Kot že kažejo predhodni podatki, naj bi se v prihodnjih letih subvencije za vodik precej zvišale.

Različne **kategorije subvencij** lahko spodbujajo različne energetske tehnologije. Vendar pa ni vedno mogoče določiti, katere kategorije subvencij so najbolj značilne za posamezne vrste energije. Kot je razvidno iz preglednice 1, so subvencije v zvezi z davčnimi izdatki (oprostitve in znižanja davkov itd.) precejšnje na področju fosilnih goriv, saj predstavljajo približno dve tretjini subvencij za fosilna goriva. Po drugi strani pa 85 % skupne vrednosti podpore za obnovljive vire energije (in 41 % skupne vrednosti subvencij za energijo) predstavljata dohodkovna podpora in subvencioniranje cen (npr. odkupne tarife/premije). Delež subvencij v zvezi z davčnimi izdatki je visok tudi v kategoriji električne energije (86 %) in vseh vrst energije (40 %) (kategorija vseh vrst energije vključuje tudi subvencije za energijsko učinkovitost), pri čemer imajo v kategoriji vseh vrst energije pomembno vlogo tudi subvencije v obliki neposrednih prenosov (približno tretjina skupne vrednosti subvencij za vse vrste energije).

Preglednica 1 – Deleži subvencij glede na različne nosilce energije in instrumente

Subsidy category	All energies	Electricity	Fossil fuels	Nuclear	RES	Total
Direct transfers	5%	0%	3%	1%	2%	**11%**
Tax expenditures	6%	6%	20%	1%	4%	**36%**
Income or price supports	1%	1%	6%	0%	41%	**49%**
R&D budgets	2%	0%	0%	1%	1%	**4%**
Total	**15%**	**7%**	**29%**	**3%**	**47%**	**100%**

Vir: Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v Evropski uniji – izdaja iz leta 2022.

2.2 Subvencije za fosilna goriva v EU

Subvencije za fosilna goriva so se v EU v petih letih od leta 2015 znižale za 1,5 % in so leta 2020 znašale 50 milijard EUR[26]. Leta 2020 so bile subvencije za fosilna goriva za 3 milijarde EUR nižje kot leta 2019, predvsem zaradi zmanjšanja obsega prometnih dejavnosti. Podatki za leto 2021, ki temeljijo na ocenah, kažejo, da se skupna vrednost subvencij za fosilna goriva v EU z gospodarskim okrevanjem ni močno povečala, temveč ostala blizu ravni iz leta 2020. To je bila posledica razlik med subvencijami za fosilna goriva v različnih gospodarskih sektorjih, kot je opisano v naslednjih odstavkih.

Subvencije za fosilna goriva v **energetskem sektorju** so se med letoma 2015 in 2020 znižale za 1,9 milijarde EUR (11 %), predvsem zaradi znižanja subvencij, ki niso povezane s specifičnim gorivom, in subvencij za več fosilnih goriv, medtem ko so subvencije, ki so posebej namenjene premogu, lignitu in zemeljskemu plinu, praktično niso spremenile. Na splošno ima zmanjševanje subvencioniranja fosilnih goriv pri proizvodnji energije pozitiven

[25] Razčlemba podatkov o različnih tehnologijah in virih za proizvodnjo vodika (npr. obnovljivih ali fosilnih virih) ni na voljo.

[26] Da bi se upoštevala dosledna metodologija za vse države članice, nosilce energije, sektorje in subvencijske instrumente, nekatere postavke, ki se v drugih virih štejejo za subvencije, v študiji Komisije niso bile vključene v skupno število. Številne države članice na primer uporabljajo različne trošarinske stopnje za motorni bencin in dizelsko gorivo, zato so lahko subvencije v zvezi s temi proizvodi precejšnje. Podobno nista zajeta mednarodni letalski in pomorski promet zunaj EU. Ker dokapitalizacije ali vladni nakupi niso vključeni v obseg študije Komisije, med subvencije za fosilna goriva niso vključene niti nekatere vrste finančne podpore podjetjem, ki porabljajo fosilna goriva (npr. svežnji finančne pomoči za letalske družbe). Podatkovna zbirka tudi ne vsebuje informacij o tehnologijah za proizvodnjo fosilnih goriv z zmanjšanimi in nezmanjšanimi emisijami.

učinek na doseganje podnebnih ciljev in mednarodnih zavez EU. Leta 2021 so se subvencije za fosilna goriva v energetskem sektorju še naprej zniževale in bile za 25 % nižje kot leta 2015.

V **prometnem sektorju** so se subvencije za fosilna goriva (predvsem za naftne proizvode) med letoma 2015 in 2019 močno zvišale (za 29 % ali 3,1 milijarde EUR), se leta 2020 znižale za 3 milijarde EUR (predvsem zaradi manjše porabe nafte), leta 2021 pa ponovno zvišale za 0,9 milijarde EUR (9 % v primerjavi z letom 2020). Po ocenah iz študije je bila poraba kerozina v letalstvu leta 2021 še vedno nižja kot leta 2019.

Tudi subvencije za fosilna goriva v **kmetijstvu** so se med letoma 2015 in 2020 **zvišale** (za 13 % ali 0,7 milijarde EUR), pri čemer so bile v veliki večini dodeljene v obliki podpore v zvezi s porabo naftnih proizvodov (npr. v obliki znižanja ali oprostitve davkov na gorivo). Subvencije za fosilna goriva **za gospodinjstva**, zlasti za porabo kurilnega olja in zemeljskega plina, so se v istem obdobju zvišale za 15 % (0,4 milijarde EUR). Leta 2021 so se subvencije za fosilna goriva za gospodinjstva v primerjavi z letom 2020 še naprej višale.

Nasprotno pa so se subvencije za fosilna goriva v **industriji**, ki se zagotavljajo predvsem v obliki znižanja in oprostitve davka za porabo energije, med letoma 2015 in 2020 znižale za 0,2 milijarde EUR (2 %). Subvencije za premog so se v zadevnem petletnem obdobju znižale za 1,4 milijarde EUR, subvencije za plin in nafto pa zvišale za 0,5 milijarde EUR oziroma 1,1 milijarde EUR.

Slika 6 – Subvencije za fosilna goriva v različnih sektorjih v EU

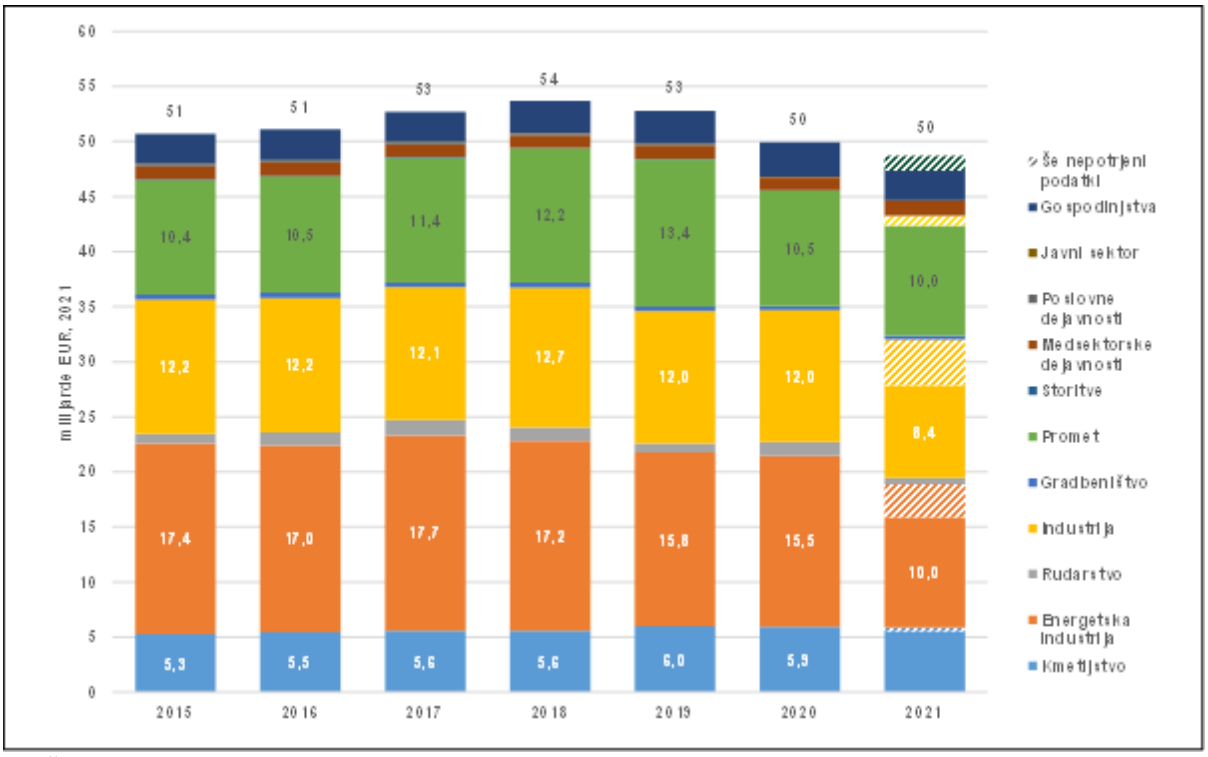

Vir: Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v Evropski uniji – izdaja iz leta 2022.

Vrednost subvencij za **nafto in naftne proizvode**, ki predstavlja več kot polovico skupne vrednosti subvencij za fosilna goriva v EU, se je med letoma 2015 in 2020 zvišala za 6 % (1,2 milijarde EUR), leta 2020 pa se zaradi omejitev gibanja, povezanih s COVID-19, znižala za 3,1 milijarde EUR. Subvencije za dizelsko gorivo so se med letoma 2015 in 2020 v EU

zvišale za 44 % (3,4 milijarde EUR), k čemur sta največ prispevali Belgija (z 1,8 milijarde EUR, pri čemer je svoj prispevek več kot potrojila) in Francija (z 1,2 milijarde EUR ali 74 %). Subvencije za nafto in naftne proizvode so se leta 2021 v primerjavi z letom 2020 po ocenah zvišale za 0,8 milijarde EUR.

Subvencije za **premog in lignit** so se v EU med letoma 2015 in 2020 znižale za 9 % (0,9 milijarde EUR), in sicer zaradi manjše uporabe trdnih goriv v več sektorjih, kot je industrija. Vendar se, kar zadeva proizvodnjo električne energije, subvencije za premog v zadevnem petletnem obdobju niso bistveno spremenile. V prihodnosti bi se lahko subvencije v premogovništvu začasno zvišale, in sicer zaradi pričakovanega kratkoročnega povečanja deleža premoga v mešanicah za proizvodnjo električne energije ter zaradi shem nadomestil za zaprtje elektrarn na premog in lignit, predvidenih v več državah članicah. Vendar se lahko načrti v zvezi z navedenimi shemami nadomestil spremenijo zaradi trenutnih izzivov na področju energetske varnosti in oskrbe z energijo. Subvencije za trdna goriva so se v zadevnem petletnem obdobju najbolj znižale v Nemčiji (za 11 % ali 0,8 milijarde EUR), medtem ko so se na Poljskem subvencije za premog zvišale za 65 % (0,6 milijarde EUR). Subvencije za premog v EU so se leta 2021 v primerjavi z letom 2020 po ocenah zvišale za 0,6 milijarde EUR.

Subvencije za **zemeljski plin** so se med letoma 2015 in 2020 zvišale za 6 % (0,5 milijarde EUR) in predstavljale približno 19 % subvencij za fosilna goriva, kar je nekoliko več kot delež subvencij za premog in lignit (18 %). Subvencije za plin so se v tem obdobju zvišale v industrijskem sektorju, subvencije v sektorju proizvodnje električne energije pa se niso spremenile. Subvencije za zemeljski plin so se v tem obdobju zvišale za približno 0,5 milijarde EUR v Nemčiji (9 %) in Franciji (113 %), spremembe v drugih državah pa so bile med letoma 2015 in 2020 neenotne.

Zvišanje cen premoga ob zelo visokih cenah plina je v številnih državah članicah EU otežilo zamenjavo plina s premogom v mešanici virov energije, vendar se spodbuja zamenjava s cenejšimi obnovljivimi viri energije. Zaradi trenutnih geopolitičnih razmer je EU uvedla dve pobudi. Prva pobuda je načrt REPowerEU za zmanjšanje odvisnosti od plina, katerega glavni cilji so: (i) diverzifikacija oskrbe s plinom z namenom odmika od Rusije, (ii) izboljšanje energijske učinkovitosti in povečanje prihrankov z energijo ter (iii) pospešitev uvajanja obnovljivih virov energije. Druga pobuda je načrt „Varčujmo s plinom za varno zimo“ za zmanjšanje porabe plina med zimo 2022/2023[27]. V prihodnosti bosta ti dve pobudi verjetno vplivali na subvencije za zemeljski plin[28]. Subvencije za plin v EU so se leta 2021 v primerjavi z letom 2020 po ocenah zvišale za 0,7 milijarde EUR (10 %).

Subvencije za fosilna goriva v **različnih državah EU** predstavljajo **različen delež** nacionalnega BDP. Ciper je leta 2020 za subvencioniranje fosilnih goriv (predvsem naftnih proizvodov) porabil 1,3 % BDP. Tudi Bolgarija je v navedenem letu porabila 0,9 % BDP za subvencije za fosilna goriva (večinoma za ukrepe, ki niso bili povezani z določenimi gorivi). Po drugi strani sta Luksemburg in Avstrija leta 2020 za subvencije za fosilna goriva porabila manj kot 0,1 % BDP, povprečje EU pa je znašalo 0,3 % BDP. Poleg Cipra sta za subvencije

[27] Poleg teh pobud je EU sprejela tudi druge pomembne zakonodajne akte, ki vplivajo na porabo plina in subvencije, kot so uredba o zmanjšanju povpraševanja po plinu, uredba o skladiščenju plina itd.

[28] Subvencije za plin se nanašajo le na subvencije za proizvodnjo in porabo plina in energije, pridobljene iz plina. Ne vključujejo podpore za potencialen razvoj infrastrukture, kot so nadgradnja evropskega plinskega omrežja, namenjena izboljšanju pretoka plina, gradnja novih terminalov za ponovno uplinjanje utekočinjenega zemeljskega plina, širitev obstoječih terminalov itd.

za naftne proizvode največ porabili Belgija in Grčija (0,7 % oziroma 0,5 % BDP), Slovaška in Poljska pa sta za subvencije za premog porabili 0,3 % BDP.

V primerjavi z letom 2015 se je intenzivnost subvencioniranja fosilnih goriv (znesek, porabljen za subvencije za fosilna goriva na euro BDP) leta 2020 na Cipru povečala za 0,9 %, v Bolgariji za 0,4 %, medtem ko se je v Latviji zmanjšala za 0,5 %, v Litvi in na Irskem pa za več kot 0,3 %. Na ravni EU je intenzivnost subvencioniranja fosilnih goriv med letoma 2015 in 2020 ostala praktično nespremenjena. Leta 2021 se je intenzivnost subvencioniranja fosilnih goriv v primerjavi z letom 2020 v večini držav članic nekoliko zmanjšala

Slika 7 – Subvencije za fosilna goriva v državah članicah EU v letu 2020, izražene kot delež BDP in v milijardah EUR, v primerjavi s subvencijami za fosilna goriva v letu 2015, izraženimi kot delež BDP

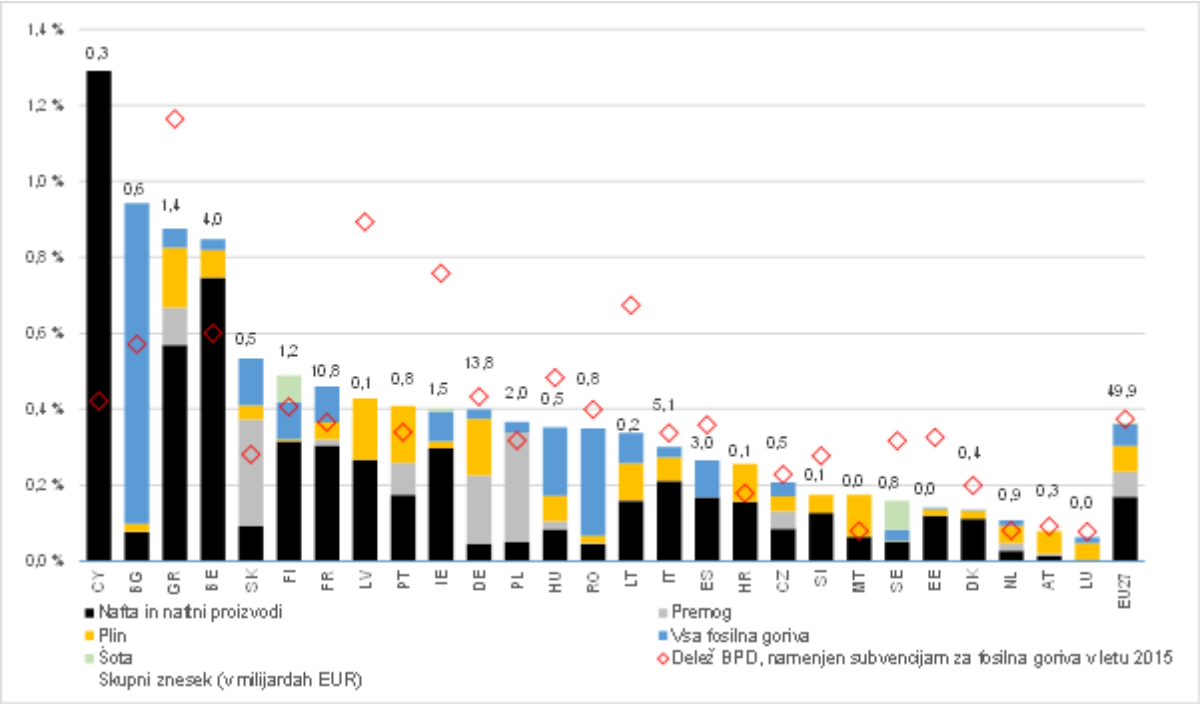

Vir: Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v Evropski uniji – izdaja iz leta 2022.

3. Skladnost različnih subvencij za energijo z energetsko taksonomijo

Taksonomija EU bi lahko v prihodnosti vplivala na subvencije in zagotovila orodja za opredelitev trajnostnih dejavnosti. Lahko bi olajšala usmerjanje politik EU in nacionalnih politik v dejavnosti, ki bistveno prispevajo k blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje ter ne škodijo bistveno drugim okoljskim ciljem. V okviru študije Komisije je bil opravljen prvi pregled tega, ali so subvencije za energijo v skladu z osnovnimi gospodarskimi dejavnostmi, opredeljenimi v taksonomiji[29].

Za razvrstitev subvencij so v študiji Komisije določene štiri različne kategorije[30]. Prva kategorija – skladne subvencije – se lahko uporablja v primerih, v katerih subvencije podpirajo dejavnosti, imenovane „gospodarske dejavnosti, upravičene na podlagi taksonomije“, npr. dejavnosti v zvezi z obnovljivimi viri energije ali energijsko učinkovitostjo na splošno. Druga kategorija – nedosledne prehodne subvencije – zajema

[29] Upoštevati je treba, da je Evropska komisija v času priprave svoje študije že predlagala dopolnilni delegirani akt o podnebju, ki obravnava dejavnosti na področju jedrske in plinske energije, vendar ga sozakonodajalca še nista sprejela, zato delegirani akt še ni začel veljati.
[30] Podroben opis posameznih kategorij je na voljo v poglavju 5.1.2 študije Komisije o taksonomski razvrstitvi EU.

subvencije, s katerimi se podpirajo dejavnosti, ki na podlagi taksonomije EU niso upravičene, vendar lahko kljub temu podprejo energetski prehod, kot je razgradnja objektov za fosilna goriva. Tretja kategorija – neskladne subvencije – zajema vse subvencije, s katerimi se neposredno ali posredno podpira proizvodnja ali poraba fosilnih goriv. Zadnja kategorija – neuvrščene subvencije – zajema subvencije, ki jih ni mogoče uvrstiti v prejšnje kategorije, kot so tržni mehanizmi (npr. trg zmogljivosti ali rezerve za zanesljivo oskrbo).

Podatki iz študije Komisije kažejo, da velika večina subvencij za obnovljive vire energije (79 milijard EUR od skupno 81 milijard EUR v letu 2020) spada v kategorijo skladnih subvencij (subvencije v vrednosti preostalih 2 milijard EUR spadajo v kategoriji neskladnih in neuvrščenih subvencij ter zajemajo predvsem znižanja davkov ali doplačil za električno energijo iz obnovljivih virov v nekaterih industrijah). Nasprotno pa se večina subvencij za fosilna goriva uvršča v kategorijo neskladnih subvencij. V drugih dveh kategorijah (neskladne prehodne subvencije in neuvrščene subvencije) so na primer subvencije za prestrukturiranje premogovnikov in ugodnosti za socialni prehod zaposlenih v rudarskem sektorju. Subvencije iz teh dveh kategorij so leta 2020 znašale 2,8 milijarde EUR, pri čemer je skupna vrednost subvencij za fosilna goriva znašala 50 milijard EUR. Približno 63 % subvencij za vse vrste energije, ki so skupaj znašale 26 milijard EUR, je v letu 2020 spadalo v kategorijo skladnih subvencij, drugi ukrepi (npr. znižanje davkov na energijo ter nepovratna sredstva za nekatere dejavnosti in naložbe) pa v preostale tri kategorije. Kar zadeva proizvodnjo tako električne kot jedrske energije, je velika večina subvencij (več kot 80 %) leta 2020 spadala v kategorijo neskladnih prehodnih subvencij.

Slika 9 – Razvrstitev subvencij glede na skladnost s taksonomsko razvrstitvijo v letu 2020

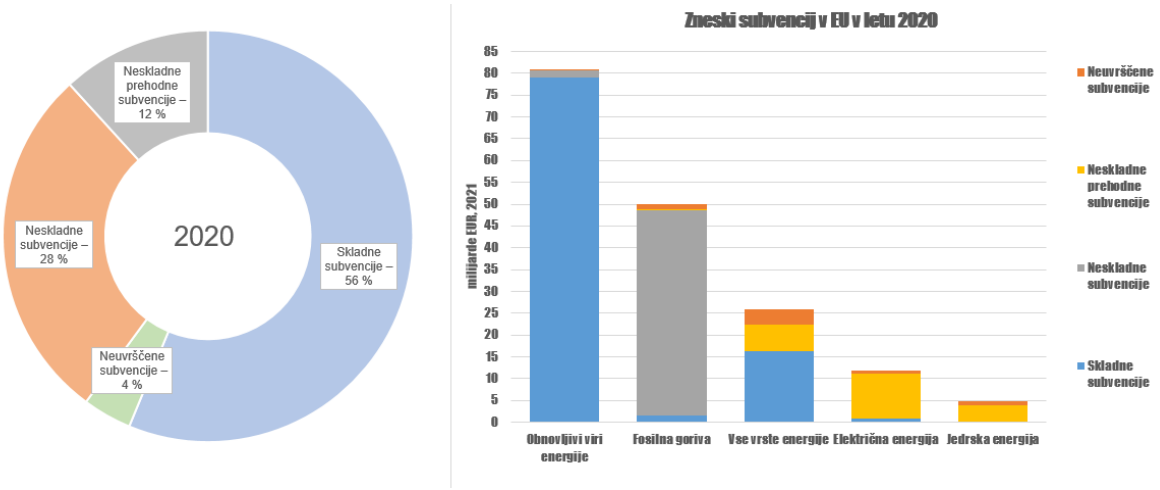

Vir: Študija o subvencijah za energijo in drugih poseganjih države v Evropski uniji – izdaja iz leta 2022.

4. Sklepne ugotovitve

Nedavni geopolitični dogodki in višje cene energije so zahtevali nove politične pobude v Evropski uniji. Te nove pobude so po svoji naravi izjemne, vendar bi lahko bistveno vplivale na trg energije in energetsko infrastrukturo. Manjša poraba energije in nenehno zmanjševanje odvisnosti od fosilnih goriv v stanovanjskem, energetskem, prometnem in industrijskem sektorju bosta pripomogla k zmanjšanju uvoza fosilnih goriv, pospešila prehod na čisto energijo in izboljšala zanesljivost oskrbe z energijo v EU. To pomeni zmanjšanje povezanih subvencij za fosilna goriva, pri čemer preusmeritev sredstev v obnovljive vire energije in energijsko učinkovitost ostaja orodje za doseganje teh ciljev in ciljev podnebne politike EU.

Znatno srednjeročno zmanjšanje porabe plina bo najverjetneje pomenilo znižanje subvencij za plin. Sedanje visoke cene plina in pričakovano začasno povečanje proizvodnje električne energije iz premoga ne bi smeli privesti do bistveno višjih subvencij za fosilna goriva. Obenem je treba v prihodnjih nekaj letih upoštevati tudi politične vidike cenovne dostopnosti. Zmogljivosti za proizvodnjo električne energije iz premoga in lignita – pa tudi nekatere jedrske elektrarne – bodo v nekaterih državah članicah EU verjetno ostale del proizvodnje električne energije dlje, kot je bilo predvideno.

Za prehod na čisto energijo, preprečitev odvisnosti in nasedlih naložb v tehnologije, ki temeljijo na fosilnih gorivih, in čim večje zmanjšanje rabe energije iz fosilnih goriv so potrebne nadaljnje naložbe v obnovljive vire energije in energijsko učinkovitost. To bo verjetno zahtevalo preusmeritev subvencij za energijo v obnovljive vire energije in učinkovitost, vključno s prilagajanjem odjema. Nastajajoče tehnologije, kot je obnovljivi vodik, bodo vse pomembnejše, kar bo pomenilo višje subvencije. Energijska učinkovitost bo imela ključno vlogo pri uresničevanju ciljev načrtov REPowerEU in „Varčujmo s plinom za varno zimo“. Naložbe, potrebne za te programe, lahko pomenijo večjo finančno podporo za energijsko učinkovitost v obliki višjih subvencij.

Države članice EU so poleg tega sprejele številne ukrepe za zmanjšanje vpliva visokih maloprodajnih cen energije. Ti ukrepi bodo verjetno vsaj kratkoročno in srednjeročno privedli do višjih subvencij, povezanih s povpraševanjem po energiji, za gospodinjstva in podjetja.

Skupaj s tem poročilom bodo objavljeni podrobni rezultati študije Komisije o subvencijah, da se zagotovi celovit pregled stanja.